

# نورك پوردي

نورك ادبپاقلري مركزى هيئتي طرفندره نشر اولغور.

جلد ۳

مايس - حزيран ۱۹۲۶

نومرو ۱۸

## ملى اردو ملىك وظيفه لرى

۲ — ملى اردو به قارشى ملىك وظيفه لرى [۱۰]

بو وظيفه لرى ندر ؟ مادامكه ملت ايله اردو آرتق يگوجوددر ، ايكي طرف آراسنده كي متقابل وظيفه لرى بالطبع اوقدر چوق وواسع دركه الك يو لسك منور لرىمىز ايچون دخى بو خصوص يىتمىز تو كنمىز بر موضوعدر . بنده كنز بوراده ساده جه بعض خصوصاته ، خاصه شايان دقت كوردىكم بعض مواده اشارتله اكتفا ايده جكم ؛ بوقه بو وظائفى تام صورتده تحليل و تثبيته نه وقتم واردر ، نه ده قدرتم ؛ بونك ايچون اول امرده بر اردو بى طوتان معنوى و مادى قوتلرك نه لرا اولديغى تدقيق لازمدر كه بو وظيفه لرى الك اى صورتده تعين ايده بيلسون .

(آ) ملى اردو نك قوت متعللى و مسندلى

۱ — اردو بى تحريك ايدن سائق :  
بر اردو نك الك مهم قوتى ؛ كنديسى وظيفه به ، اولمكه ، اولديرمكه كوتوره جك ساقدر .

بوسائق ، دينى اولماز :

اساساً تاريخك يك از استئناسدن صرف نظر هيچ بروقت ده دينى اولمه مشدر .  
عكس تقديرده اسلامك اسلامه ، قانونلك قانونلكه نهايتسز سفرلر بى آكلامق ممكن اولماز .

[۱۰] برنجى قسم نومرو : ۱۷

اهل صلیب سفرلری دخی اسمنه رغماً دخی دکلدرد ؛ بوسفرلرده ، دخی دین ساده‌جه سیاسته آلت اتخاذا ایدلمشدر .

۱۲۹۳ ، یعنی ۱۸۷۷ - ۷۸ - عثمانلی - روس حربنده روس اردوسی ۲نجی پلونه ملحمه‌سنده دوچار فلاکت اولونجه روس ایمپراطوری رومانیای قراک چکدیکی تلغرافده کرچه « خرسیان دعواسی غائب اولیور ، یتیش ! » دیمشبد بوسوزی سوبله‌ین چار البت که روس منفعتی قورتارمق ایچون دیندن بوبله‌جه استفاده ایتمک ایسته‌مشدی .

بویوک حربنده عثمانلی حکومتی جهاد مقدس اعلان ایدر کن ، بو حربه صرف اعلائی حکمت‌الله مقصدیله ، یعنی منحصر آ دینی اوله‌رق کیرمیدیکنی و موجودیت ملیه وظیفه‌سنی عافظه ایچون اشتراک ایتدیکنی بیلوردی و شیمدی به قدر ماهیتی تجربه ایدلمه‌مش اولان بودینی واسطه‌یه مراجعت ایدر کن آنجق کندی منفعتی دوشونیوردی .

ساده‌جه « میدان محاربه‌ده وظیفه‌سنی آیی یاپان کیمسه یا شهیددر ، یا غازیدر ، هر ایکیسنده‌ده جنته کیدر ! » اساس دینیسی بر فردک اولومه سوقه همان کفایت ایده‌مز . چونکه جنته کیتمک دها باشقه چوق یوللری وارد . نته کیم برخیلی فلاکتلی حربلریمزده بر چوق مسلمان عسکریمز دشمندن قاچار کن بونی پک‌اعلا بیلوردی !

### بوسائره ، حکمدارنده کلامز :

صرف حکمدارینک آرزوسی وخاطری ایچون قان دوکن عسکر همان وبلا استشا بوتون تاریخ عسکری‌ده یوقدر . حکمدار اردولری دخی آنجق اجرت ، منفعت یعنی وسائره کبی هدفلر پیشنده‌در که اولومه آتیلوردی .

بوسائره ، ساده‌جه دیلوماتلرک ، حکمرانلرک سیاسی غایرلرنده‌ده عبارت اولدو :

صوک وقایعک بعضیلرینی تدقیق بیله بوفکری تأیید ایدر :

( آ ) طرابلس غرب وبنغازيدە يوز بىكلك ايتاليان اردولرى افرادى ، دىپلوماتلار كمال ملىيە موافق كوردىكى مستملكە سياستە رغماً ، ايتاليانك كوزل داغ و صحرالرىنى براقەرق بوقوم جەنملەندە نە آرامغە كەلەلەرىنى بىردەلو آكلايەمەش اولەقلىرى ايچوندرەك حالا او منطقەلر بىر حرب جەمەسى اولمەدن قورتولەمەدى .

( ب ) بالقان خەربەندە چتالە اوكتە كلن بلغار افرادى ، مىلى بىرەدە آل اولەرق بك اعلا قاورادقلىرىنى ماكدونىيالى صىرب ويونانلىرى براقەرق ، تراكيانك اوجىز بوجاقىز صحرالرىنە نە ياپىغە كەلەلەرىنى - بويك بىلەن بىرلەشمەكلىرى اولمەنە رغماً - حالا آكلايەمدەلرى ايچوندرەك كەلەلەرىنى چوق قولايىچە كرى كىتەلەر .

( ج ) بويوك خەربەندە كەندى طوپراغى مەدافە ايدىن فرانسىز نەرى ، باشقەسەنك طوپراغە تەجەوز ايدىن آلمان نەرىدىن وەلىفەسى دىھا قولاي قاورادى و ياپىدى .

( د ) بولشەويكلك عليەنە متاركە بىدائەتدە قرەد كىز ساحلە چىقاريلان فرانسىز فرەقلىرى افرادى ، فرانسىز مىليارلىرى روسىيە اقراض ايدىن كىملىرىسە اونلار كلوب پارەلرىنى استىرداد ايتەلەرىنى سويلەركە ، فقط ھەر نە شەكلدە اولورسە اولسون ، حرب ايتەك ايتەمەركە كرى آلدەلەر .

( ه ) استىقلال حربى بىدائەتدە كىلىكىيە چىقان فرانسىز قوۋە سەفرىيەسى عىنى سەبلە بىر آووج عىسكەرمەن قارشوسىندە اسىر وىرەركە ، طوپ براقەرق نەھائەت چىكلوب كىتمەك اضطرارەندە قالدەلەر .

( و ) سەلەدەن بىرى ھەر سورتلە مەھەز بىر قاچ يوز بىكلك فرانسىز واسپانىيا اردولرى قارشوسىندە وطنى و استىقلالنى مەدافەيە چىقان بىر آووج رىفلى حالا دەورەلەدى .  
( ز ) توردەك آنا وەتەنە بىرلەشمەك چالیشان يونان اردوسىنك عاقەت فەجىيەسى ايسە مستغنى تەفەسىلدەر .

بىر سائى ، زەمانمىزدە مەنەفەت مەدەدە اولماز :

شەخسى يەنە و غنائم دىنيا اوزرىدىن ھېچ اولماز سە حقوقاً و قولاً قالدالى چوق اولمشدر .

بناءً علیہ ملی اردو بی مجادلہ یہ سوق ایدہ جک سائق آنجق ملی و وطنی اولورسہ در کہ اعظمی قدرت و قوت ایقاد ایدر . بونک اک پارلاق مثالی استقلال مجادلہ مزدمہ کی روح ملیمزددر . ہر تور کہ آکلا تیلمش و ہر تورک بوتون بئسکیلہ وقاعتیلہ آکلا مشدر کہ بو مجادلہ دہ مظفر اولق ایچون الندن کلن اعظمی ایشی یامغہ مجبوردر ؛ عکس تقدیردہ کرک بر حکومت و کرک بر ملت و فرد اولہرق حق حیاتی قالمہ جقدرا بوفکری تأییداً شو فنا و فقط قاراقترہ ریستیک مثالی عرض ایدیم :

بالقان حربندہ دشمن او کندن قاچان آنا طولیلی افرادہ « نہیہ قاجیورسک ، بیلیمور میسنت کہ سن قاجارسہ ک دشمن بمملکتعزی آلیر ، اوجاغمزی سوندیرر ، دبدیکمز زمان برچوق دفعہ لر کمال صمیمیتلہ « افندی ، آرادہ دکز وار ، دشمن ( مثلاً ) قونیہ کلمہ کہ ۱ ؟ ، جوانی آلمشوق . دیمک قونیہ کلمہ جکئی قاواریہ . بیلسہ ایدی طورہ جقدی و نتہ کیم استقلال حربندہ طوردی .

شونی دہ مثبت بر مثال اولہرق عرض ایدیم : استقلال حربندہ صوک تضرعزدن صو کرہ دکزہ دایانان بی مثال تعقیبمز ائناسندہ برچوق خستہ نقرلرہ راست کلدیم ، قیلدایہ جق حالاری قالمہ مش ، قولتوق ، دکنسکریلہ ایکلہیہ ، ایکلہیہ کیمکہ جالیشیورلر کندیلرینہ « او غلوم خستہ خاہیہ کیتسہ کہ ! » دینجہ آنجق « افندی ! کاووری از میردن دہ جیقارمہ دن ناصل بر اقوب کیدیم ؟ » جوانی آلدیم !

### بر ملی و وطنی سائق نصل مصرلہ کلیر ، نصل نفورہ ابریلیر ؟

تورک ملتی کبی - یارادیلش و تاریخ اعتباریلہ محقق دنیانک اک یو کسک اولان - بر ملتندہ تہلکہ زمانندہ بوسائق بالذنبہ قولایجہ اویاندیریلیر و اویانیر . فقط بونک ایچون سادہ جہ تہلکہ نک کوزلہ کوریلیر ، ال ایلہ طوتولور بر حالہ ککسئی بکلکمک خطای عظیمدر . اولہ وضعیتر حادث اولہیلیر کہ بو سائق اویاتجہیہ قدر ایش ایشدن کچر ، فلاکت تحققی ایدر . مثلاً صوک زمانلردہ مصر دہ و سوریدہ کورواتی و استخلاص استهداف ایدن حرکات کبی کہ ہیچ اولماز سہ شیمدیلک « چوق کچ ! » دیمک وضعیتندہ یز .

بناءً عليه بوقوتك دائماً اويانيق بولوندىراسى وتقويه سى فرضدر .  
يكانه چاره سى : تلقين و تربيه در .

بوتربيه نك اساسلىرى شويله دوشونه بيايرز :

— هر فردك كنديسنه و افراد ملت قارشى حقلىرى ، صلاحيتلىرى ،  
وظيفه لى و مسئوليتلىرى واردر . حقنه ، صلاحيته تجاوز و قوعنده شكل لازمده  
مدافعه و استرداد حق مشروعدر و الزمدر .

— فردلرك مسئوليتلىرى و حقلىرىدن عائله لرك ، بولردن ده . ملتلك حق و صلاحيت  
وظيفه و مسئوليتلىرى تولد ايدر . بولرك محافظه ، توزيع و تنظيمى صورت حكومته  
مودوعدر .

— فردى حقوق و منافعك مؤمن اولمى آنجق ملتك عمومى حقوق و منافعك  
مؤمن اولمى . مشروطدر . بناءً عليه ناصل كه فرد ، كندى حقنى مدافعه ايله  
مكلفسه ملتك عمومى حق و حقيقتك دوچار تجاوز اولمى تقديرنده بوغايه اوغرنده  
كنديسنه دوشن وظيفه يى ايفا ايتمى طولايدييله ينه كندى حق و منفعتك ايجابيدر .  
بو اساسلر بالطبع بك چوقدر ، بك زياده تعميق و تفصيله ، مناقشه و تبعه  
دكر . مع هذا بوقدر سطحى ر تدقيق بيله كوسترر كه بو اساسلره مستند اوله حق  
بوتربيه و تلقينه زمان ، تكرار بك بويوك براهيتى حازدر . بوتربيه نك يالكز  
اردوده باشلاماسى و اردوده نهايت بولمى هيچ و غايه يى تأمينه كفايت ايدمىز .  
خدمت عسكرىه مدتى بونك ايچون چوق قيصه در .

بناءً عليه كوردويورز كه اردونك اك مهم مسندى اولان بوقوت و سائقى تأمين  
و اعلا آنجق ملتك وظيفه سيدر . منورلر يمزك دوشونوب قوره جنى جرچو داخلىنده  
بونقطه نظره كوره تربيه و تلقين بهمه حال دها آناقوجاغنده باشلامالى ، معارف  
اردوسى بونى بسله مى ، متمادياً اعلا ايتملى در . اردو ايسه مكتبائى آنجق كندى  
نقطه نظرينه كوره تقويه و ادامه ايدمى بيلير .

فقط بر ملت واردوده ملی و وطنی سائقك وجودی، بونارك وظائف مرتبه لریخی حسن ایفا ایتملریخی كافل دكلدر ؛ بيلمك ايله ياپه بيلمك آراسنده کی فرقی ازاله ایچون برده « وظیفه شناسلق » خاصه سنك وجودی لازمدر . بونك ایچون اك مهم اوله رق « آدم سنده ، بكانه ! » « نه مه لازم ، فلان یاپسونده بن کار ایدیم ! » طرزنده تجلی ایده جك، حالت روحیه لرك ازاله سی الزمدر . بوكاده آنجق دها چکیرد کدن باشلايه جق بر تربیه وتلقین ايله موفق اولونه بیلیر ؛ بناءً علیه بوده ملته عائد مهم بروظیفه در . تك باشنه اردو بوظایه یی تأمین ایده من .

۳ — ملی اردونك مسندلرندن ، سکونت، اعتدال دم ، جسارت وفدا کارلق : فقط بر شیشی بيلمك ، یایمق ایسته مك کافی دكلدر ؛ برده یایمغه اقتدار لازمدر . بو ، بالطبع بر جوق مادی ومعنوی قوتلرك محصله سی اوله رق تحصیل ایدر . بوراده یالکز جسارت وفدا کارلغه ، بالنتیجه سکونت واعتدال دمه تماس ایتمك ایستیورم . بومهم خاصه لر ، بالنسبه دها زیاده فطری قوتلردر ؛ دها زیاده ملتک تاریخنده ، قاننده بولونمیلیر . نته کیم بز تورکلر ، دنیا وبو خواص عالییه مالک برقاج ملت وارسه بونلرك برنجیسی یز ، تك ملت وارسه بو محقق بز ؛ فقط بو قوتك ده باشی بوش بر اقله می محض تهلکه در . بونك و تربیه ایدلمسی ، آل آلتنه آلمسی ، تحکیم ایدلمسی لازمدر . یالکز فطری جسارت وفدا کارلق تهلکه آننده غیر مأمول صورتده قولایمجه قورقاقلغه ، شعور سزلغه ترك موقع ایده بیلیر و اتمشدر . سکونت واعتدال دم ایسه آنجق تهلکه آننده غلیان ایده جك جسارت وفدا کارلق خاصه لرندن دوغار .

بو تربیه دخی البت اك زیاده ملته روظیفه در . یالکز سلاح آلتی دورنده یوقدن وار ایدیله من .

۴ — ملی اردونك مسندلرندن ، قدرت بدنیه : یوقاریده صاییلان خواص واوصاف آنجق صاغلام بروجوده در که کندیلریخی

نام اوله‌رق کوستره بیلیر . صاعلام بروچود ایسه بر کره دها حین تولدنده صاعلام اولمیدر . بونک ایچون ایسه نوزادک آناسی و باباسی صاعلام اولمیدر .  
 پک قوتلی غدارله فنی بر صورتده بویودلمیدر .  
 بناء علیه بوده خاصه ملته ترتب ایدن بروظیفه‌در . سلاح آلتنه جیلیر، ضعیف وجودله کلن بر فرد ملت بو کونک آغیر ایجابات عسکریه‌سی قارشوسنده پک چابوق صفدن خارجه چیقار .

۵ — دیگر بر مسند ، تحصیل :

بو کونک عسکرلکی پک معضل برما کنه‌در ؛ زمانمیزک بر مانعه قوماندانندن یعنی اونباشیدندن عادتاً ۳۰ : ۴۰ سنه اولکی بر طابور ، بر آلائی قوماندانی قدار وقوف و معلومات بکلیورز . هیچ اولمازسه بسیط بر ایلک تحصیل کورمه‌مش بر فرد ملتی ایسه اونباشیلغه دکل ، نفرلکه بیله لایقیله یتشدیرمک عذیم الامکان اولسه دخی پک کوچدر ؛ قالدی که خدمت موظفه مدتی اسباب مختلفه تأثیریه و بالمجبوریه حد اصغرییه اینمشد .

افراد ملتی تحصیل ایتدیرمک ایسه منحصر آ ملته عائد بر وظیفه‌در ؛ اردو داخلنده افراد اکر برده رقم ، حرف ، بسیط درجه‌ده اوقومه یازمه او کرتمکه مجبور اولورسه ق وای حالزده ! کافیدن آز برئمره آنجق ایچون آله بیلیمکه مقابل اوز طرفده وظائف عسکریه‌دن چوق شی غیر قابل تلافی صورتده بهمه حال غائب ایده بیلیر .

۶ — دیگر بر مسند ، وسائط مادیه :

بو کونک اردوسی ماکنه اردوسیدر . او قدر که ، اردویه لازم ماکنه لریک کافه‌سنی دها وقت حضرده اردو حسابته تدارک و احضار ایتمک اصلاً ممکن دکلدرد . حالبوکه بوماکنه‌لرده و وسائطدن ده محروم قالنه‌ماز . بناء علیه چاره : افراد ملتک و وطنک بوماکنه و وسائطه مالک اولسی و حتی لازمده بونلری اردویه ویرمسی اردویه تخصیص ایلسیدر .

راز تفصیل ایده‌یم :

— اردویہ اعظمی درجہ مکمل برشمندوفر ، یول ، ونهر واسطه لری بحری  
نقلیه واسطه لری ، وسائط مخابره شبکھسی و بونلرک بول مقیاسده هر نوع مالز مه سی  
لازمدر .

— اردویہ عظیم مقیاسده طیاره بونلری منتظماً اکمال واستخدام ایچون بول  
عددده طیاره جی ، ما کنیست ، فابریقه ، مالز مه لازمدر .

— اردویہ نامتناهی البسه ، آياق قابی ، کوسله ومشین معمولاتی ، بزوساره  
معمولاتی . . . الخ لازمدر .

— اردویہ هر نوع وسائط نقلیه ، یعنی هر نوع حیوان ، هر نوع آرابه ، سایمیز  
عددده اوتوموبیل ، بونلرک هر درلو مالز مه سی لازمدر .

— اردویہ بویوک مقیاسده هر درلو فنون وصنایع وخاصة کیمیا کر و کیمیا  
فابریقه لری لازمدر . بالخاصه کیمیا کوندن کونه کسب اهمیت ایدیور . استقبال  
حر برلنده غاز ، غازه قارشى تحفظ پک بویوک بررول اوینایه جقدر . بونلردن محروم  
اولوندیغی تقدیرده قوجه شهر لر ، قوجه قطعه لر خلقلک بونون دیگر موجودلریله  
برلکده لمحہ بصرده محو اولدیغی کوریله جقدر .

— اردویہ نامتناهی جیپخانه ، ارزاق و هر نوع مواد اطاشه لازمدر . بویخت  
دها چوق اوزار کیدر ؛ اوزادجهده یالکیز احتیاجاتی کوستر . بونلری اردو  
تک باشنه جمع وادخار وتأمین ایدمه مز . آنجق زنکین ، چالیشقان برملندر که مترايد  
اقتصاد یاتیله ، مزاید استحصالات وتکملاتیله بواحتیاجاتی دفع ایدمه بیلیروزنکینلشدیکی  
نسبتده اردو بودجه سنی تزید ایدمه بیلیر .

دنیا بوکون بویوک حربدن اوله نسبت دها بویوک برتسلیمات ومالز مه حربیه  
مسابقه سنه کیرمشدر . حربدن اول عموم بودجه سنک صورت عمومیه ده پی اولان  
اردو بودجه لری بوکون پک چوق حکومتلرده  $\frac{1}{4}$  . چیقمشدر . بومسابقه ده کری  
قالانک وای حاله !

بناء علیه ملت ومملکت ، دیگر غایه لردن صرف نظر دخی ایدسه ، صرف مدافعه

وطنیہ دولایسیلہ مدافعہ نفس ایچون ده زنکین اولمغه ، صنعتکار اولمغه ، چالیشقان اولمغه ، والحاصل مدیت حاضرہ ایجاباتی نہ لرایسہ اونلرہ ، معناً ومادۃً تماماً اویمغه وتمثیل ایتمکه مجبوردر . دشمنک سلاخیلہ سلاحتمه حدیث شریفی بو کونہ قدر هیچ بر زمان کسب اہمیت ایتمه مشدر دیہہ بیلیرز .

بورادہ کی سلاحدن مراد الیت سادہ جہ مادی سلاح دکلدر ؛ معنوی سلاحدک یعنی علم وعرفانک ، خواص معنویہ نک والحاصل تام معناسیلہ ترقینک اک مهم سلاح اولدینی شہدہ دن آزادہ در . ذاتاً بو خصوص « علم چیندہ دخی اولسہ الکزر » طرزندہ کی دیگر حدیث شریفلہ بوسبتون مؤیددر ؛ حضرت پیغمبر زمانندہ چیندہ اولان علم البت صوفتہ لک دیدیکی کی الہیات دکلدی !

بویادہ شو خصوصی دائماً نظر نظر دقتدہ طوتولمی درکہ : پارہ ، مالزمرہ اولمانجہ دنیانک اک ای عنصر لرندن مرکب بر اردو اک نہایت یا موفق اولہ ماز ، ویا ظفر کندیسنہ او قدر بہالی یہ مال اولور کہ اوزون مدت مفلوج قالمق اضطرارینہ دوشر .

۷ — دیگر بر مسنددہ اردویہ لازم بر انواع مالزمرہ وسائطک صورت استعمالیدر : بو ، یکنظر دہ تعلیم وتربیۃ عسکریہ مسئلہ سی کی کوریلیر . حالبو کہ هیچ دہ اولہ دکلدر ؛ بودخی اعظمی سورتدہ ملتہ مترتب بر وظیفہ در . مع هذا نجی مادہ نک حصولی ایلہ بودہ کندیلکنندن حصولہ کایر ، چونکہ مثلاً بر ممالکتدہ بر میلیون اوتومویل وارسہ البت لا اقل بر بو قدر دہ شوفور وبوکا مقتضی تعمیرخانہ لر واوستہ لر وسائرہ واردر .

۸ — دیگر بر مسئلہ مهمہ دہ شرائط حیاتیہ در :

اردو حیات وایجاباتی ایلہ ملتک حیاتی آره سندہ کیمک ، قوشانق ، اسکان وایوا ، ییوب ایچمہ ، طہارت ونظافت ، حفظ صحت ، انتظام حیات ، چالیشمق ذوق وقدرتی و سائر شرائط حیاتیہ جہ نہ درجہ یقینلق اولورسہ غایہ اونسبتدہ مؤمن اولور . الیوم بونقاط نظر دن اردو ایلہ ملت آره سندہ مهم فرقلر واردر ، وبوفرقلر در کہ سلاح آلتہ کان افراد ملتہ قارشئ ہیئت ضابطانی چوق یوروجی وخدمت عسکریہ مدتی ضررینہ مساعی یہ ایتمکدہ در .

مثلا اردو ، افرادہ ، بالتجربہ اک موافق کوریلن باغلی بوطینی کیدیرمکہ  
مجبوردر . فقط افرادمز کوینده چاریق ایله کزیمکہ آلیشمشدر .  
مثلا اردودہ قالدوری اساس اوزرینه افرادمزہ بولجہ ات ییدیرمک مجبوریتده یز .  
فقط برخیلی افرادمز واردرکہ کوینده ات ییمکدن آتہ قارشى تحمل ایدہ مز برحالہ  
کلکده در .

مثلا بز افرادمزہ تمام بر نظافت بکلرز ، فقط بر چوق افراد واردرکہ  
نظافتی ایجاب شرعیسنده بر درہ یہ ، بر بطاقلنہ دالوب چیقہ مقدن عبارت دیہ ، بیلکده در  
بوسیط کویلی وظیفہ سنہ مقابل برده شرائط حیاتیہ عسکریہ بی کنیدیسی ایچون  
عددی ولوکہ محدود ، بر مرفہ ومنور طبقہ واردر . بریسی افراطدر ، دیگرى  
تقریطدر . بو افراط وتقریطک آزماسی درکہ اردونک قوتی اعلا ایدر . بونک ایچون  
ایسہ ملتک اک ہجری کویلو سنده کی افرادینک دخی بر آن اول سویہ مدنیہ جہ یوکک  
بر حالہ کلکسندن باشقہ چارہ یوقدر .

\* \*

والحاصل ملی اردونک مادی ومعنوی مسندلری نہ قدر تحلیل ایدیلیرسہ دائماً  
عینی شی کوریلیر : زمانمزک ملی اردوسی مادی ومعنوی تکمیل قوتلری ملندن  
آلیر . بناءً علیہ بر اردو ، منسوب اولدینی ملتک سویہ مدنیہ وترقیات فکریہ  
ومادیہ سنک پک صادق بر معکسیدر ، فنا بر ملتک آبی بر اردوسی ، آبی بر ملتک فنا  
اردوسی اولہماز .

### ب ( حضری اردو نہ در ونہ یہ یارار ؟

شیمدی دینہ بیلیرکہ « مادامکہ اردونک تکمیل مادی ومعنوی قوتلری  
ملتده در ؛ حضرده عمومی بودجہ نک  $\frac{1}{4}$  وبلکہ دہا زیادہ سنی ، کوزہ کورونور  
بر ثمرہ ویرمہ دن بلع ایدہ جک حضری بر اردویی ادامہ یہ نہ لزوم وار ؟ لازم  
اولونجہ سلاح باشنہ دیرز ، ہرکس قوشار کلیر ، ملی اردو تشکل ایدر ووظیفہ سنی  
پاپار ! »

شبهه سز كه بویه دكلدر :

بر كره ملی اردوینی بالفعل دشمن قارشوسنه کوتورمه جك ، اوراده محاربه  
ابتدیره جك ، یعنی سوق واداره ایلیه جك بر هیئت ضابطانه مالکیت الزمدر .  
بویه متخصص بر هیئت اولورسه ، بوتون افراد ملٲك فرداً برر مکمل عسکر  
اولدیفقیده قبول ایٲسهك ، اورتهیه نهایت بر نفر اردوسی چیقار . بر قاج یوز  
بیک ، بر قاج میلیون نفر دن مرکب بر غلبه لنی ایسه یالکز نفر معلوماتی سوق  
واداره ایده من . حالوکه محقق بر هیئت ضابطان آنجق حضرده بولونه جق اردو  
ایچنده یقیته بیلیر .

دیگر جهتن بو کون ملٲك سویه سی نه درجه یو کسك اولورسه اولسون افراد  
ملٲه عسکرلک اعتباریله ویرلمسی لازم تکمیل معلوماتی ملت داخلنده آلمق و ویرمك  
قابل دكلدر . افراد ملٲك مناوبه ایله حضری اردو ایچندن کچهرک . ایجابات  
مسلیکی یی او کر عسی لازمدر .

بناءً علیه بوضورتده حضری اردو ، سفرده کی ملی اردونك برنجی تعلیمکاهیدر ،  
وجودی الزم اولان چرچیوه سیدر .

ثانیاً : افراد ملت النده نه قدر بول و متنوع وسائط مادیه بولنورسه بولونسون ،  
اردونك ده النده آنجق کنديسنك اولسی لازمکن و کنديسنده بولنه بیله جك دیگر  
برقم عظیم مقدارده سلاح ، جیخانه ، مالز مه ده ا واردر . حضری اردو ایشته  
بونلری تدارك و حسن محافظه ایدر . بناءً علیه حضری اردو بوجهته ملی  
سفری اردونك برنوع مالز مه ، تجهيزات و سائر ده بوسیدر .

ثالثاً : سفر باشلا یجه حضری اردو بر قاج منلی توسع ایدرك سفری  
اردویه منقلب اولور . بویکیدن سلاح آلتنه کله جك افراد ، وسائط و سائر ایسه  
آنی زماندر بالفعل عسکرلکه علاقه لرینی کسمش اولملری یوزندن آز چوق بر  
استادگاهه ، بر چرچیوه یه ، بر یتشمه دورینه محتاجدر . حضری اردو ایشته  
بو وظیفه یی ده ایفا ایدر .

## (ح) سفر برک

حضری اردونک سفری ملی اردویه استحاله سیدر .

برکره بالذات اردو موجود حضرینک ۵ : ۱۰ مثلی توسع ایدہ جکدر .  
یعنی برپوقدر تشکیلات یکیدن احداث اولنہ جکدر .

بویکی تشکیلاتی باشہ جیقارمق ایچون کلہ جک یوزبیکلرجه وبلکہ میلیونلرجه  
افرادک ، حیوانک ، وسائط قلیہ وسائرہک تکر تکر ، دها وقت حضرده ،  
سفر برلکک هانکی کون وساعتده دعوت امرینی آلہ جنی ، هانکی ساعتہ ترہدن  
حرکتلہ ترہیہ وناصل کلہ جی ، ناصل سوق ایدیلہ جکی ، هانکی استاسیونده هانکی  
نومرولی ترہنک هانکی واغونہ کیرہ جکی ، مرتب اولدینی قطعہ وتشکیلاتہ  
نہ زمان التحاق ایدہ جکی ، ناصل الباس ، اعاشہ ، تسلیح وتجهیز اولنہ جنی ، تعلیم  
وتربیہ سنک ناصل اکال ایدیلہ جکی ، ... الخ کبی نامتناهی یاپیلہ جق حاضرلقار  
واردر . فقط ایش بونکله بیتمز : بوصورتلہ سفری قوتہ واصل اولہ جق قطعان  
وتشکیلاتک بوندن صو کرہ حربده استخدام ایدیلہ جکلری مناطق ومحللرہ سوقی  
کلیرکہ بودہ بروجه بالا تکمیل تفرعاتیلہ تنظیم ایدیلہ جک بر امر مهمدر .

ینہ بیتمز : بوندن صو کرہ بواردونک ختام حربہ قدر کوندن کونہ قوتلنسی  
ویا هیچ اولمازسہ ادامہ قوت ایلمسی لازمدر . بودہ جملہ سنک دها عظیم بر اکال  
ونقویہ ایشی در . نامتناهی مساعی احضاریہ بی مستلزمدر .

فقط سفر برک حاضرلقری ، یالکز بونکله بیلہ بیتمز ، برده ایلک  
آبدہ دوغریجه اردو صفرینہ کیرمیه جک اولان افراد ، حیوان ووسائط ،  
مالزمہ وسائرہک ایجابات حربیہ نہ وجهلہ استحاله ایدہ جکنی تنظیم واحضار  
ایتمک اقتضا ایدر .

فقط حرب ایچون برملتده یاپیلہ جق سفر برک واحضارات یالکز بوندنہ  
عبارت دکلدرد :

ملت ، مملکتک عموم اقتصادیاتنی ، مالیه سنی ، صنایعنی ، تجارتنی ، زراعتنی ،

امور نافہ سنی، معارفی، تشکیلات داخلیہ سنی، پوستہ و تفرافی، انضباط داخلیہ سنی، عدلیہ سنی، ... والحاصل تکمیل حکومت و ملت ماکنہ سنی دہ سفر بر ایتک و بونلری حاضر لایق اقتضا ایدر :

— مثلاً مالیه جه دوشونوله جک و حاضر لہ جقدر کہ بر سفر بر لک متحد شدہ ایلک نفر احتیاجی ناصل تأمین ایدیلہ جک ؟ متعاقب نفر احتیاجاتی ناصل تأمین ایدملی ؟ پارہ و پارہ ایلہ مشغول بالعموم مؤسسات و تشکیلات نہ کی حرب قانونرینہ تابع اولمالی ؟ سفرر ایچون یکیدن احداث ایدیلہ جک ویر کیلر و منبع لہ لر در ؟ بونلر ناصل تطبیق و استحصال اولنور ؟ سفر دہ تحصیلات نہ طرز دہ اولہ جقدر ؟ بو مقصد لہ سفری مأمورین قادروسی نہ اولہ جقدر ؟ مأمورین مالیه دن کیملرک دوشو بیجہ وظفہ عسکریہ یہ کیمہ سندہ بر محذور یوقدر ؟ بونلرک رینہ کیملر کلہ جقدر ؟ کیملر اردویہ کیدہ من ؟ ... الخ .

— مثلاً صنایع جه دوشونوله جقدر کہ مملکت ، موجود نہ کی صنایع و اعما - لاتخاذ لہ شکل حاضر ندہ دوام ایدہ جک ؟ نہ کیلری نہ جنس بر شیتہ استحاله ایدہ جک و ناصل ؟ مواد ابتدائیہ ناصل تدارک و توزیع ایدیلہ جک ؟ حرب استحصالاتی ناصل آلہ حق ، انمانی نہ صورت لہ تأمین و اعطا ایدیلہ جک ؟ ... الخ .

— مثلاً زراعت جه دوشونوله جک و حاضر لہ جقدر کہ : حرب دہ هانکی منطقہ لرہ نلر اکلہ جقدر ؟ حضر دہ اکیلن نہ لر دن صرف نظر ایدیلہ جک بونلرہ مقابل یکیدن نلرک زرعی لازمک لہ جک ؟ تخم ، مالزمہ و سائرہ ناصل تدارک و اعطا اولنہ جق ، محصولات ناصل قالدیریلہ جق ، ناصل محافظہ ، تقسیم و صرف ایدیلہ جک ؟ سلاح آلہ کیدہ جک عملہ قوللری ناصل تلافی اولونہ جق ؟ ... الخ .

— مثلاً تشکیلات داخلیہ جه دوشونوله جقدر کہ : حکومتک حرب اداره ماکنہ سنی ناصل اولہ جقدر ؟ یکی شکلہ ناصل استحاله ایدہ جقدر ؟ مأمورین نہ درجه یہ قدر تنقیص و بعض شعبانده نہ درجه یہ قدر تزید ایدیلہ جقدر ؟ پولیس و جهلہ سفرر اولہ جق ؟ ژاندارمہ ناصل سفرر اولہ جق ؟ ... الخ .

— مثلاً امور معارف جه دوشونوله جقدر کہ : درجات مختلفہ مکاتب دن هانکیلری رادہ یہ قدر فعالیتہ دوام ایدہ جک ؟ هانکیلرینک فعالیت، تراید و یا تناقص ایدہ جک ؟

مکتبلرک معلم، کتاب، قرطاسیه، ارزاق و سائرہ احتیاجاتی ناصل تأمین اولونه جق؟  
یکی انشآت نہ رادہ یہ قدر تعطیل و یا ادامہ ایدیلہ جک؟ ... الخ.

— والحاصل دولتک ہیئت عمومیه سنہ عائد اولہ رق دوشونولہ حک و حاضر لانه.  
جقدر کہ: حربہ حکومتک سیاست داخلہ و خارجہ سنک مستدلری نہ لرا ولہ جق؟  
مطبوعاتلہ ارتباط و مناسبت ناصل ادامہ ایدیلہ جک؟ پروپاگاندا مسئلہ عظیمہ سی  
و تداییر مانعہ ناصل یاپیلہ جق؟ حرب قانونلری نہ لرا اولہ جق؟ حربہ دولت  
ما کنہ سی ناصل بر شکل آلہ جق؟ ... الخ.

یوحاضر لقلرک کافہ سندہ ایسہ آنجق متخصص بر ہیئت عسکریہ در کہ لازمکن  
ایقاظ، ارشاد و دلالتی یاپہ بیلیر.

\*\*\*

فقط بر ملتک سفر برلکی سادہ جہ بونلر دکلدرد؛ افراد و جمعیات و مؤسسان  
خصوصیہ بہ دہ ترتب ایدہ جک پک چوق حاضر لقلر واردرد؛ چونکہ حرب ہمہ حال  
اک ہجری کوشہ دہ کی تک فردی دخی متأثر ایدہ جکدر. ہر کسک، ہر شینک روشی  
دکیشہ جک، ہر شی ایجابات عسکریہ بہ توافقہ مجبور اولہ جقدر. پک چوق انسانلر  
پک چوق شرکتلر، تجارتخانہ لر، فابریقلر، مؤسسہ لر حربہ ایترایت مز  
تبدیل شکل و ماہیت ایدہ جکدر. بعضیلری اورتہ دن قالقہ جق، بر قسمی پک زیادہ  
وسعت پیدا ایدہ جک، دیگر بر قسمی دہ یکی یکی اشکالہ استحالہ ایدہ جکدر. بناء علیہ  
ہر کسک دہ فکر آ، مادہ الندن کلدیکی قدر حربہ حاضر لقمی لازمدر.

مثلا سفرہ بر چوق مرتب لر، مطبعہ مستخدمینی سلاح آلتہ آلہ جقدر؛  
بناء علیہ مطبوعات جمعیتی دہا حضر دہ دوشونہ جکدر کہ: سفری فعالیت ناصل  
اولہ جق؟ سفر دہ کیملری یکیدن مرتب لکہ نہ قدر زماندہ و ناصل یتشدیرہ بیلیر؟  
کاغد و مالز مہ بی ناصل تدارک ایدہ جکدر؟ محرر و مترجم ناصل بولہ جقدر؟ ... الخ.

۳ — ملتہ ترتب ایدہ جک وظیفہ نہ طرز دہ قابل حل و ایقادر؟

بسیط جواب: ملتک ترقی و تکاملیلہ در. فقط بواو قدر واسع بر تدقیق ساحس

در که موضوعم بونلرك بر قسمنى بيله احتوا ايدە من . بن بورادە يالكز كنجلرك  
عسكرلكه صورت احضارينه ايتك وبومقصدلە دە اول امر دە ديكربعض مملكتار دە  
نەلر ياپيليوز ، اوللرى عرض ايتك ايستورم :

## ( آ ) مثاللر

### ۱ - آمر بقاء

بالعموم حكومت مکتبلرنده و دارالفنونلر دە عسكرى تدریسات وعسكرى  
تعلیم وتریه وارد ، مجبوریدر ؛ بونده موفق اوله مین طلبه ترفیع ایدە من .  
بو اساس ۷۰ سنه یی متجاوز بر زماندن بری تأسس ، تیلر وتکمل ایتش ،  
برچوق قانونلر ، تعلیمنامەلر ، تعلیماتنامەلرله چرچولمشدر . هر مکتبده بومقصدلە  
« عسكرلك وتعیه » شعبه ودرسلى وارد ؛ طلبه نك مقدارينه كوره اردودن  
لژومى قدر ضابط و كوچوك ضابط معلم ومعاون اوله رق ویریلیر .

( آ ) لیسه لرمزه معادل مکتبلرك بهرینك طلبه سی عسكرلك درس وتعلیمی  
نقطه نظرندن « كنچ قطعە سی » نامیلە بر جزؤ تام تشکیل ایدر . بهر طلبه نك تعلیم  
وتربیە سی صورت عمومیه دە ۳ سنه در ؛ ۱۴ یاشدن بویوك چوجوقلردر ، صرف  
بیاده لك ایله اشتغال ایدیلیر . هفته ده معین ساعتلر بودرسه وتعلیمه تخصیص اولنور .  
بو قیل بعض مکتبلر دە بو ایشه دها زیاده وسعت ویرلش ودرس مدتی ۴ سنه یه  
ابلاغ ایدلمشدر .

( ب ) دارالفنونلرك بهری « دلیقانی قطعە سی » نامیلە بر جزؤ تام تشکیل ایدر .  
عسكرى مدت تحصیل ۴ سنه در . ایلك ایكى سنه ظرفنده تعلیم وتربیة اساسیه ایله  
هفته ده اوچ ساعت اشتغال ایدیلیر وبومدت ظرفنده طلبه بردفمه ۴ : ۶ هفته مدتله  
اردویه کیدر ، بر نفر شخصات وصلاحیتله اردونك تعلیم ومائوره لرینه اشتراك  
ایدر .

صوك ایكى سنه ظرفنده مدت اشتغال هفته ده بش ساعتدر وینه ۶ هفته  
مدتله اردویه داخل اولور . قطعە ده بولونیلدیغی مدتله ده اعاشه ، لباس وسائر

حکومتہ طائددر . دلیقانی قطعہ لرنده کی طلبہ اردونک صنوف مختلفہ سندہ ، ، صنوف  
فنیہ سندہ ، صنوف معاونہ و صحیحہ سندہ خدمت ایدہ بیامک نقاط نظرندن تقریق و تدریس  
ایدیلیر .

دلیقانی قطعہ لرنی ایچون آریجه هر درلو وسائط ، سلاح و مالزمہ ایله بجهز  
خصوصی عسکری تعلیمکاملر وارددر ، سنہ تدریسہ لر آئناسندہ بورالره صیق صیق  
کیریلیر ، تدریسات نظریہ عملیات و کور کو ایله تقویہ اولنور .

بو دلیقانی قطعہ لری خاصہ اردویہ احتیاط ضابط یئشدرمک نقطہ نظرندن  
مؤسسدر . بوایکی اردوی موفقیته ا کمال ایدنلر احتیاط ضابطلکی نقطہ نظرندن  
برچوق قدرت و اوصاف قازانمش اولور ، بالا آخره اصول دائره سندہ بردها الدن  
کچیریلهرک قولایجه احتیاط ضابطلکنه نصب ایدیلیرلر .

دارالفنونلرده تدریسات عسکریه آیری بر ( عسکری فا کولته ) داخلندہ  
یایلیر . بوقا کولته نک رئیسی صورت عمومیه ده میرآلای رتبه سندہ بر موظف  
ضابطدر ؛ دیگر فا کولته رئیسلریله عین حق و صلاحیتہ مالکدر .

[ اوچنچی و صوک قسمی کله جاک نسخہ ده ]

ارکان حربیه مکتبی تاریخ حرب مدرسی

فانمقام محمد نرہاد